

Nagy Attila Tibor

Obama, az integrátor

Az utóbbi pár hétben ismét fellángolt a vita az USA-ban a rasszizmus kérdéséről, országszerte tüntetésekre, kisebb zavargásra is sor került. Az eseménysorozat közvetlen előzménye az volt, hogy 2012. február 26 - án egy fehér férfi, George Zimmermann a floridai Stanfordinban lelőtte a 17 éves afroamerikai Trayvon Martint. Állítása szerint önvédelemből cselekedett, és a tárgyalás végén az esküdtszék felmentette a gyilkosság vádjá alól. Ez az ítélet váltott ki nagy vihart az Egyesült Államokban azok körében, akik abban az afroamerikaiakat sújtó rasszizmust, a rendőrség fekete közösséggel szembeni elfogultságát látják. Ebben a feszült pillanatban [szólalt meg az amerikai elnök 2013. július 19-én](#), akinek beszéde alaposan meglepte a nyilvánosságot.

Az „én is lehettem volna” beszéd

Már a beszéd formája alaposan meghökkentette az újságírókat: Obama minden előzetes értesítés nélkül lépett be a Fehér Ház sajtótermébe, a sajtótájékoztatóról készült felvételekből látszik, hogy a jelenlévők nagyon nem számítottak az elnök érkezésére. A másik meglepő elem az volt, hogy Obama – szokásától eltérően – nem használt

súgógépet, mondanivalója nem volt előre leírva. Az elnök részben egy hangosan tépelődő, gondolkodó politikus benyomását keltette.

Egy beszéd akkor igazán sikeres, vagy emlékezetes, ha előadója képes néhány markáns, jól idézhető, könnyen megjegyezhető tételt, vagy kifejezéseket használni. Obama már a beszéde történeteket röviden összegző első szakasza után olyan dolgot mondott, amelyet később rengetegszer idéztek, és még fognak is idézni: „Tudják, amikor Trayvon Martint lelőtték, akkor először arra gondoltam, hogy az én fiam is lehetett volna. Másképpen fogalmazva, Trayvon Martin én is lehettem volna – 35 évvel ezelőtt”.

Az elnök ezzel a mondattal hangsúlyosan magát belehelyezte a konkrét történetbe, nagyon személyessé, és emlékezetessé téve a megnyilatkozását ezzel a retrospektív ábrázolással. Ez azért is hullhatott termő talajra, mert az amerikai politikusok gyakran szeretik közkedveltségüket személyes sztorikkal alátámasztani, önmagában tehát a beszéd személyhez kapcsolása nem szokatlan arrafelé. Csakhogy ezzel a képpel nem egy egyszerű állampolgár, hanem az Egyesült Államok legfontosabb politikusa élt, és az elnök a maga személyét nagyon érzékletesen összekapcsolta Trayvon esetével. Nos, e szónoki eljárás ritkasága teszi annyira különlegessé ezt a mondatot.

A személyes aspektus a beszéde más részein is megjelent, például nem sokkal ezt követően: „Kevés afroamerikai nem rendelkezik olyan élménnyel ebben az országban, hogy ne követték volna, amikor bevásárolt egy áruházban, beleértve saját magamat is.” Itt már az elnök az összekapcsolást nem a lelőtt fekete fiú, és maga között teremtette meg, hanem az afroamerikai közösség – amelynek ő is tagja – története, sorsa és az ő korábbi élete között. A beszéd azonban jóval több holmi „sztorizgatásnál”, mert politikai mondanivalóját illetően is különlegesre sikeredett. Ezúttal is megmutatkozott, Obama egy olyan politikus, aki képes egy adott kérdéskört szélesebb összefüggésbe helyezni. 17 perces beszédében megvizsgálta az afroamerikai közösség helyzetét történeti - társadalmi szemszögből is. A személyes példák annak a mondanivalónak a megerősítését szolgálták, hogy az afroamerikai közösség története is tele van ellentmondásos tapasztalatokkal.

Az elnök például vázolta azt a problémát, hogy az afroamerikaiak felülreprezentáltak a bűncselekmények elkövetői, és áldozatai körében. A médianyilvánosságban már kevésbé ment át a beszédének azon része, amikor úgy fogalmazott, hogy a feketék ennek okát a történelmi kontextusban értelmezik, a szegény fekete közösségekben meglévő erőszak az erőszakos múltból származik, az ezekben a közösségekben tapasztalható szegénység pedig

szintén történelmi gyökerekkel rendelkeznek. A statisztikák a fekete fiúkat erőszakosabbaknak könyvelik el, amely megágyaz annak a gyakorlatnak, hogy másként is bánjanak velük, ez viszont – vezette le az elnök – fájdalmat, frusztrációt okoz.

Obama empátiával fordult az esküdtszéki döntés ellen tiltakozók felé, amikor is érthetőnek nevezte a tiltakozások kirobbanását. Az erőszakot viszont elítélte, amely megfogalmazása szerint „nem méltó Trayvon Martin emlékéhez”.

Egy jó beszéd egyfajta kiutat, vagy legalábbis megoldási lehetőségeket kínál. A történelem, és a jelen vázolója után Obama a jövő felé fordult, és a következő elveket fogalmazta meg:

- 1) **A jogalkalmazók munkájába vetett bizalom** fontosságát húzta alá Obama, említés nélkül reagálva a tüntetéseken megfogalmazott elkeseredett kritikákra, melyek szerint az esküdtszéki ítélet után megkérdőjeleződik, mennyire lehet megbízni az igazságszolgáltatásban. A szövetségi igazságügyi minisztérium, a tagállami, és a helyi erőknek együtt kell működniük a jogalkalmazás iránti bizalmatlanság leépítésében, amelybe beletartozik a rendőri erők képzése is.
- 2) **Az önvédelmi jog:** az elnök érzékeltette, hogy el kellene gondolkodni az egyes szövetségi tagállamokban lévő, önvédelemmel kapcsolatos jogi szabályozáson. Feltette a kérdést, a békéhez vezet-e olyan üzenet (értsd: helyi törvényi szabályozás), mely szerint olyan esetben is megengedhető a fegyverhasználat, amikor más módon is el lehetne háritani a veszélyt. Ugyanakkor az elnök vezette szövetségi adminisztráció, sőt a szövetségi törvényhozás keze azonban meg van kötve, mert a büntetőeljárás, és az anyagi büntetőjog tagállami hatáskör.
- 3) **Társadalmi integráció:** Az afroamerikai közösséghez tartozó fekete iskolásoknak *érezniük kell, hogy ők teljes jogú tagjai a közösségnek, ők fontosak az országnak.* „ Azt hiszem, ez jobb eredménnyel jár egy nyilvánvalóan tragikus kimenetelű esethez képest”, húzta alá az elnök, vagyis erőteljesen rávilágított arra, hogy az oktatásban nagyon sok minden eldől a fekete közösség sorsát illetően. Trayvon Martin élete is ezt látszik igazolni, ugyanis nem sokkal halála előtt [iskolai konfliktusai voltak](#).

Ennek a pontnak már az elején jelezte, tisztában van azzal, hogy a fekete közösség oktatáson keresztüli integrációja hosszas folyamat, de szükségesnek látta az erre fordítandó időt.

- 4) **Egyéni lelkiismeretvizsgálat:** Az elnök szkeptikusnak mutatkozott a politikusok által rendezett tanácskozások iránt, amelyeknek a rasszizmus kérdését kellene kivesézniük. Obama általában (nem kiemelve a demokratákat, vagy a republikánusokat) fogalmazta meg, hogy még nem látott politikusok által szervezett hatékony összejöveteleket, az ilyen tanácskozásokat elpolitizálnák, és saját pozíciójukba helyeznék magukat. A helyes utat így fogalmazta meg Obama: „Másfelől viszont, a családokban, egyházakban, és munkahelyeken egy kicsivel több lehetőség van nagyobb őszinteségre, amikor is feltesszük magunknak a kérdést, tényleg igyekszünk eltávolítani magunkból az elfogultságot, amennyire csak lehet? Tényleg nem a bőrszínük, hanem a jellemük alapján ítélek meg embereket? Ez szerintem megfelelőbb gyakorlat lenne a tragédia fényében.”

Szemlélete szerint az igazi megoldás hosszan tartó, és nem a politika fogja megteremteni – az a fejekben, és a lelkekben fog létrejönni. A politikának ebben persze lehet szerepe pl. megfelelő büntető -, és társadalompolitikai törvények megalkotásával, de az önmagában kevés. Az egyénnek, és közösségnek is aktív cselekvéssel kell hozzájárulnia a további fejlődéshez.

Beszéde végén pedig fényt látott az alagút végén, amelyet a gyermekei, és azok barátai viselkedéséből szűrt le (újabb személyes szál!). „Ez nem azt jelenti, hogy eltűnik a rasszizmus, de ők jobbak ezekben a kérdésekben, mint mi”, mondta az elnök – vagyis az új nemzedékektől várható a további javulás.

A beszéd után

Egy igazán emlékezetes beszédhez nem feltétlenül szükséges nagy felhajtás – ez bizonyosodott be Obama ezen fellépésekor. A szakpolitikai bonyolult részleteket idővel a feledés homályába teszi a közemlékezet, de a nevezetes mondatokat, a jól megfogalmazott

álláspontokat már nem. Obama fontos elveket mondott ki, amelyekből utódai is táplálkozhatnak majd, hiszen alapkérdéseket érintett, és tette a központi diskurzus részévé. Hogy mennyire nagy jelentőségű beszéd volt, jól mutatja, hogy az amerikai országos médiákat elárasztották a beszámolók, és a kommentárok. A CBS, vagy az NBC híradói majd hogyan nem lelkesedtek az elnök beszéde formabontó jellegén, és természetesen szakértők, véleményvezérek sora fejtette ki álláspontját az elnök beszédéről. Érezték, különleges pillanatnak lehettek részesei.

Természetesen ez a beszéd is része annak a kontextusnak, amelyet a dinamikus amerikai politika teremt meg. A rasszizmus - vita éppen csak megkezdődött (jobban mondva, újratezdődött, vagy félbe sem maradt), és ennek a vitának a befolyásolása is volt természetesen az elnök szándéka. Minél emlékezetesebb egy politikusi megnyilvánulás, annál inkább lehet esélye arra, hogy hasson a választópolgárok gondolkodására - a közeljövő izgalmas kérdése lesz, hogy Obama gondolatai mennyire hatottak megtermékenyítőleg. Az USA-ban ugyanis nem áll meg az élet még egy nagyívű beszéddel sem: a politikai - jogi küzdelem máris kezdetét vette az egyes tagállamokban lévő önvédelmi jogszabályok megváltoztatásáért, a tüntetések részben erre is irányultak. Ennek része [Stevie Wonder zenész bejelentése](#), hogy nem lép fel a jövőben floridai koncerteken, amíg nem törlik el azt az ottani törvényt, amely lehetővé teszi, hogy az érintettek erőszakkal reagáljanak veszélyérzet esetén. Az Amerikában megszokott mozgalmak, nyomásgyakorló csoportok igyekeznek majd folyamatosan felszínen tartani az ügyet – izgalmas kérdés, sikerül-e majd rábíniuk a helyi tagállami törvényhozásokat az általuk megfelelőnek tartott változtatásokra. Arrafelé megszokott az is, hogy e mozgalmak proaktív módon befolyásolják a politikát, gyakori látvány, hogy pl. a Legfelsőbb Bíróság egy-egy fontosabb döntése előtt a két szemben álló tábor hívei tüntetnek a Bíróság épülete előtt. A mostani tüntetők a hírek szerint kedvezően fogadták az elnök beszédét, és úgy érezték, megerősítést kapnak általa. A beszéd nem pusztán politikai érvelést, hanem életérzést is adott, amely tükrözni kívánta, próbálta egy szélesebb közösség lelkiállapotát. Jelentőségét még az is mutatja, hogy a leghíresebb online enciklopédia, a [Wikipedia máris külön szócikket szentelt a beszédnek](#). De vajon elérte - e a beszéd az igazi célját, az afroamerikai közösség integrációja további fejlesztése elősegítését? E pillanatban ezt nem könnyű megmondani, már csak azért sem, hiszen az elnök nyilvánvalóvá tette, hogy egy nehéz, és hosszas folyamatról van szó. Nem bírálta politikai ellenfeleit sem, ilyen értelemben is összefogásra törekedett. Figyelmeztető jel

lehet ugyanakkor, hogy a beszéd hatására sem enyhült meg a jobboldali beállítottságú Fox News Tv - csatorna, amely kezdettől fogva nagyon éles kritikával illeti Obama elnökségét. Elhangzott például, hogy az elnöktől nem volt szép, hogy nem fordult szimpátiával a sok mindenben keresztülment George Zimmermann családjá felé, és hogy – és ez ügyben [egy fekete írót idézett a Fox News](#) – nem a rasszizmus az igazi probléma, hanem pl. azon fekete bandák garázdálkodása, amelyektől maguk a feketék is félnek. Igaz, [a beszéd méltatói máris történelminek](#) nevezik a beszédet, amely tehát hidegen nem hagyta az érdeklődőket (nem mellesleg, ez is a beszéd erősségéhez tartozik).

Akárhogy is alakul a jövő, az kétségtelen, hogy a beszéd átütőnek bizonyult, alkalmas arra, hogy sokakhoz eljusson, és felhívja magára a figyelmet (különösen, hogy sokan hivatkoztak is rá azóta). Újszerűsége, meghökkentő jellege, érzelmi töltete, és erős tartalmi mondanivalója együtt teszik *Obama elnöksége, sőt egész eddigi politikai pályafutásának egyik legfontosabb beszédévé.*